

Robert Egnell: Tal vid Kungl. Musikaliska Akademiens högtidssammankomst

Talare

Robert Egnell
Rektor vid Försvarshögskolan

Datum

25 november 2024

Plats

Stockholm

- 1 Prinsessan Christina, Ers Excellens, fru Statsråd, akademiledamöter, kära
vänner,

- 5 Det är en fantastisk ära att få delta i denna högtid. För en gammal körsångare
som en gång sökte in till Royal Academy of Musics operautbildning så är jag
ikväll omgiven av mina förebilder och hjältar.

- 10 Vi befinner oss i en fantastisk lokal, men jag vill ändå att vi i tanken förflyttar oss
i tid och rum. Följ med mig en stund till operahuset. Det är fredagen den 22
mars, det är vår i luften, och det är slutsålt till kvällens föreställning - Faust av
Charles Gounod. Det är ju en stark, men också tung och sedelärande
föreställning, fylld med vansinnigt vacker musik. Den här kvällen uppstår det
där symbiotiska spänningsfält mellan publik, orkester och solister som tycks
fylla hela operahuset. Mot slutet av första akten är det dags för Valentin, den
15 naive soldaten, att ge sig ut i kriget och han sjunger därför sin bön för att den
heliga jungfrun ska skydda hans syster Margareta. I arians absoluta höjdpunkt
"O Roi de ciex" så hörs ljudet som inte alls hör hemma - flyglarmet ljuder i både
operans högtalarsystem och på många av mobiltelefonernas larmappar i salen.

- 20 Vi befinner oss alltså på Nationaloperan i Kiev och ännu en kväll attackeras
staden av ryska långdistansrobotar och drönare. Föreställningen bryts, och utan
panik, men under en allvarsam tystnad och kännbar besvikelse, rör sig både
publik, orkester och sångare ner i skyddsrummen i källaren.

- 25 Det är ingen ovanlig kväll i Kiev, samtidigt finns det heller inga vanliga kvällar i
Ukraina längre. Det fruktansvärda kriget har pågått i snart tre år och vardagen,
kriget, sorgen och hoppet avlöser varandra, eller lever kanske snarare
sammanflätade, eller ovanpå varandra. Kriget pågår, men det gör också livet och
musiken. Operan har efter en kort stängningsperiod efter invasionen hållit

öppet, det har caféerna och restaurangerna runt operahuset också. Musiken ljuder även på gatorna och i radion. Patriotiska sånger, gamla återuppväckta, men också massor med nykomponerade. Ofta till ackompanjemanget av dieselaggregatens brummande bordun när elen slagits ut.

35

I tider av oro och krig är kulturens och musikens roll särskilt viktig. Den erbjuder inte bara ett skydd för vårt inre liv, utan också ett sätt att bevara det som hotas av förstörelse – språk, historia, identitet. Kulturen binder samman människor över gränser och skapar gemenskap där andra band har brutits. Den hjälper oss att förstå varandra på djupet, även när vi står mitt i splittring och förödelse.

40

När omvärlden och livet är svårt så finns musiken där och hjälper oss att känna och skapa mening till det som intellektuellt är svårt att sätta ord på, men som vi kan känna ända in i benmärgen. Det går knappt att föreställa sig vikten av en sång eller en dans för den krigströtta soldaten vid fronten, för barnet som får skolundervisning i tunnelbanan, eller för flyktingen som tvingats lämna allt bakom sig.

45

Det är ingen slump att vid krig och konflikter är ofta kulturen, medierna och akademien några av de första målen. Att bomba operahuset, att radera statyer eller att medvetet plundra och förstöra museum kan vara lika mycket del av en krigsstrategi som att rikta in sig på militära mål och infrastruktur. Krig handlar inte bara om att vinna på slagfältet utan lika mycket om att förstöra ett samhälle genom att tillintetgöra dess kultur och identitet.

50

55

Vad har då detta med oss att göra? Tack och lov är Ukrainas och Mellanösterns situation inte vår. Vi befinner oss inte i krig, men hoten känns påtagliga i form av potentiella krig och konflikter, stormaktspänningar och kärnvapenskrammel. Men också konsekvenserna av klimatförändringar, pandemier, extrem fattigdom och flyktingströmmar som dagligen utmanar våra samhällen. I polariseringens och påverkanskampanjernas tidsålder så slits vi dessutom isär även av våra olika tolkningar av dessa utmaningar och deras lösningar. Detta förvärras av utländska krafter som aktivt slår kilar i vårt samhälle genom påverkan, falsk information och finansiering av kriminell och samhällsomstörtande verksamhet.

60

65

Som en konsekvens av det utmanande hotbilden satsar samhället just nu stora

- 70 resurser på att bygga upp inte bara vår försvarsförmåga, utan även en bredare motståndskraft och resiliens i form av totalförsvaret. Erfarenheterna från Ukraina visar att det inte bara är försvarsmyndigheterna som måste byggas upp, utan det som måste skapas är en helhet - ett robust, hållbart och demokratiskt samhälle som kan stå emot och hantera alla de utmaningar vi står inför.
- 75 Kulturens roll är helt avgörande i detta.

Det pratas ofta om nyttan med kulturen. Vilka positiva samhällseffekter, hälsoeffekter, lärandeffekter och annat som konst och musik skulle kunna tänka ha. Och visst kan kulturen vara en fantastisk kraft för gemenskap,

80 solidaritet och mobilisering. Visst kan musiken gjuta mod i soldatens barm eller samla en nation i svåra tider - men det här är ett väldigt begränsat sätt att se på kulturen. Risken är att resultatet då pekar mot en instrumentell, politiskt styrd svensk kulturkanon i syfte att bidra till totalförsvaret. Det finns något viktigare och större...

85 Intressant nog är ju kulturens institutioner och uttryck ofta de mest samhällskritiska. Konsten är och ska vara rebellisk, den ifrågasätter och protesterar, den river i såren nästan lika mycket som den helar, och just därför är den kärnan av ett samhälles demokrati och robusthet. När vi slutar att

90 ifrågasätta, eller när konstens uttryck och samhällsdebatten avsmalnar - då är vi riktigt illa ute.

Kulturen är inte ett verktyg för människor eller samhället, något man kan plocka upp då och då när det behövs. Konsten är kärnan i det mänskliga

95 uttrycket, kulturen ÄR mänsklighetens och samhällets innersta väsen, men vi vet också att den inte är självklar. Och om vi formar totalförsvaret utan att inkludera kulturen, om vi som samhälle inte vårdar den och omhändertar den, så kan den förlora sin kraft för andra prioriteringar, vilken i så fall också innebär att vi som människor och samhälle förlorar vår kraft.

100 Under förra våren hade jag förmånen att få besöka Ukraina för att på egen hand försöka förstå varifrån motståndskraften kom ifrån och hur framförallt de akademiska institutionerna fortsatte att bedriva sin verksamhet. Frågan om varför de fortsatte att undervisa och forska, eller varför operan håller öppet var

105 både enkel och stark. Vi är symbolen för framtiden, för hoppet, för tron på att det kommer en bättre dag. Deras slutsats var tydlig – vi ger oss aldrig! Vi kommer aldrig att sluta forska, undervisa eller musicera.

110 Den här kraften, men också beredskapen, behöver vi ta till oss. Jämför gärna
med Sveriges lärosäten som nu gått samman i något vi kallar Campus
totalförsvaret. Vi planerar också för en gemensam robusthet och organisation i
händelse av höjd beredskap och krig.

115 Sveriges kulturinstitutioner behöver på samma sätt kontinuitetsplanera.
Fundera över vilken roll vi som institutioner och individer ska ha och hur vi kan
fortsätta att göra störst nytta för vårt samhälle när vi har det som allra svårast.

120 Jag vill avsluta genom att vända tillbaka till de råa och kalla skyddsrummen
under Nationaloperan i Kiev. Efter 55 minuter så blåses faran över. Ett litet
jubel uppstår eftersom avbrottet var så kort. Det innebär att föreställningen
kommer att fortsätta och samtliga rör sig med snabba steg tillbaka upp i till
salongen, kulisserna, orkesterdikedet och själva scenen. När publiken åter tagit
125 plats i salongen så småpratas det lite, några har gått hem. En del av magin tycks
bruten. Men ridån går upp och Valentin står ensam på scenen med händerna
knäppta för bön. Utan att slås in av dirigenten, och som en slags protest,
fortsätter han arian a capella exakt från den ton där han blev avbruten.
Orkestern stämmer in och arian avslutas med en enorm applåd. Den
130 musikaliska protesten var tydlig, och både hoppet och magin var tillbaka i
salongen!

Tack.

135 **Källa**
<div>Manuskript hämtat från [musikaliskaakademien.se](https://www.musikaliskaakademien.se) (2025-11-19)</div>

Taggar
Högtidstal

140 **URI**
<https://www.svenskatal.se/tale/robert-egnell-tal-vid-kungl-musikaliska-akademiens-hogtidssammankomst>

145